

VPLIV TEHNOLOGIJE NA RAZVOJ TRAJNOSTNEGA TURIZMA

Urška Longar
Malči Grivec

POVZETEK

Turizem je ključna gospodarska dejavnost, vendar pa lahko njegov negativen vpliv na okolje in lokalne skupnosti privede do dolgoročnih škodljivih učinkov, zato vedno bolj v ospredje prihaja trajnostni turizem. Trajnostni turizem se zavzema za ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter zagotavljanje koristi za lokalno prebivalstvo. V zadnjem času so tehnološke inovacije, kot so pametni telefoni, aplikacije, senzorji in druge digitalne rešitve, postale ključne za doseganje teh ciljev. V prispevku prikažemo z različnih vidikov, kako lahko tehnologija prispeva k trajnostnemu turizmu. Na primer, pametne aplikacije omogočajo obiskovalcem boljši vpogled v lokalno kulturo, zgodovino in okolje ter spodbujajo odgovorno ravnanje. Senzorji in podatkovne analize lahko pomagajo upravljavcem destinacij spremljati obremenitve na okolje in sprejemati ukrepe za ohranjanje naravnih virov. Prav tako lahko tehnologija izboljša učinkovitost transporta in infrastrukture, s čimer zmanjšuje negativne vplive na okolje. Hkrati pa v prispevku prikažemo izzive, povezane s tehnološkim napredkom v trajnostnem turizmu. To vključuje vprašanja zasebnosti, preobremenitve z informacijami, digitalno izključenost in potencialno izgubo avtentičnosti doživetij. Pomembno je najti ravnotežje med tehnološkimi inovacijami ter ohranjanjem osnovnih načel trajnostnega turizma. Na podlagi analize obstoječih študij, primerov in strokovnih mnenj ugotavljamo, kako lahko tehnologija s pravilnim upravljanjem prispeva k dolgoročni trajnosti turističnih destinacij in izboljšanju izkušenj obiskovalcev.

KLJUČNE BESEDE: turizem, trajnost, trajnostni turizem, tehnologija, vpliv na okolje.

IMPACT OF TECHNOLOGY ON THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM

SUMMARY

Tourism is an important industry, but the negative impact on the environment and local communities can lead to long-term disruption, which is why sustainable tourism is becoming more prominent. Sustainable tourism advocates for the preservation of natural and cultural heritage and provides benefits to local communities. Recently, technological innovations such as smartphones, apps, sensors, and other digital solutions have become key to achieving these goals. In this paper, we show how technology can contribute to sustainable tourism in a variety of ways. Smart apps, for example, give visitors a better insight into local culture, history and environment, and encourage responsible behavior. Using sensors and data analytics, destination managers can monitor environmental impact and take steps to conserve natural resources.

Technology can also improve the efficiency of transportation and infrastructure, reducing negative impacts on the environment. At the same time, the paper identifies challenges associated with technological advances in sustainable tourism. These include issues of privacy, information overload, digital exclusion, and potential loss of authenticity of experiences. It is important to strike a balance between technological innovation and preserving the fundamental principles of sustainable tourism. Based on an analysis of existing studies, examples, and expert opinion, we explore how technology, when used properly, can contribute to the long-term sustainability of destinations and enhance the visitor experience.

KEYWORDS: *tourism, sustainability, sustainable tourism, technology, environmental impact.*

TURIZEM

Turizem je ena izmed gospodarskih dejavnosti, ki ima pomembno vlogo v sodobni družbi. Gre za gospodarsko, družbeno in kulturno dejavnost, ki vključuje potovanja, obiskovanje novih krajev, spoznavanje različnih kultur in doživljanje edinstvenih doživetij. Turizem je tudi pomemben vir dohodka za mnoge države in skupnosti, hkrati pa prinaša izzive v trajnosti, vplivu na okolje in ohranjanju kulturne dediščine. Turizem se je pričel razvijati že v daljni preteklosti, saj so ljudje že nekdaj potovali zaradi verskih, trgovskih in kulturnih namenov. Vendar pa je množični turizem, kot ga poznamo danes, začel pridobivati na pomenu v 19. stoletju, ko so se razvili železnica in parniki, ki so omogočili lažje in hitreše potovanje. Kasneje, v 20. stoletju, so se pojavili še letalski prevozi, kar je še dodatno spodbudilo razvoj mednarodnega turizma (Kordež, 2022, str. 4).

Turizem se je skozi čas razvijal in specializiral v različne oblike. Najpogostejše vrste turizma so (<https://journals.univ-danubius.ro/index.php/oeconomica/article/viewFile/60/56>):

- **množični turizem**

Vključuje množično potovanje ljudi na priljubljene destinacije. Ta vrsta turizma je pogosto cenovno dostopna in se osredotoča na klasične turistične znamenitosti.

- **ekoturizem**

Poudarek je na ohranjanju narave in ekosistemov ter ozaveščanju turistov o okoljskih vprašanjih. Cilj je minimalen vpliv na okolje.

- **kulturni turizem**

Turisti se osredotočajo na spoznavanje kulturne dediščine, umetnosti, zgodovine in običajev destinacije.

- **pustolovski turizem**

Vključuje različne aktivnosti, kot so planinarjenje, plezanje, rafting, potapljanje itd. Namen je doživeti adrenalin in ekstremne izkušnje.

- **zdravstveni turizem**

Ljudje potujejo zaradi zdravstvenega zdravljenja, rehabilitacije ali sprostitev v velnes centrih.

Turizem ima pomembno vlogo v globalnem gospodarstvu, saj zagotavlja delovna mesta v različnih panogah, kot so prevoz, namestitve, gostinske storitve, trgovine s spominki in še več. Poleg tega turizem spodbuja razvoj infrastrukture, kot so letališča, ceste in komunikacijske naprave (Rameša, 2013, str. 24).

V današnjih časih pa se še vedno bolj poudarja pomembnost trajnostnega razvoja, ki vedno bolj vpliva tudi na razvoj turizma.

Izzivi turizma danes

Kljub pozitivnim vplivom turizma so se pojavili izzivi glede trajnosti. Prekomerni obisk turistov lahko povzroči preobremenitev destinacij, uničevanje naravnih habitatov, povečanje emisij toplogrednih plinov in izgubo lokalne kulture. Zato je pomembno razvijati trajnostne prakse, ki ohranjajo ravnotežje med turističnimi dejavnostmi, okoljem in lokalno skupnostjo. Kljub plemenitim nameram se trajnostni turizem sooča z različnimi izzivi (<https://www.linkedin.com/pulse/sustainable-tourism-challenges-how-overcome-them-dolma-eco-tourism/>):

- **prekomerni turizem**

Nekatere destinacije postanejo preobremenjene zaradi prevelikega števila turistov, kar privede do težav, kot so prenatrpanost, povečano onesnaževanje in obremenitev virov. Rešitve vključujejo omejevanje števila obiskovalcev, uvedbo rezervacijskih sistemov in promoviranje manj obiskanih območij.

- **razvoj infrastrukture**

Razvoj turistične infrastrukture lahko spremeni naravno pokrajino in moti lokalne skupnosti. Trajnostne rešitve vključujejo skrbno načrtovanje, okolju prijazne gradbene prakse in investicije v obnovljive energetske vire.

- **kulturna prisvajanja**

Komercializacija in neobčutljive prakse turizma lahko vodijo v izkoriščanje lokalnih kultur. Za reševanje tega problema trajnostni turizem spodbuja delavnice kulturne občutljivosti za turiste, spodbuja avtentične kulturne izkušnje in podpira iniciative za ohranjanje kulture.

- **vpliv na podnebje**

Turizem prispeva k emisijam ogljikovega dioksida zaradi prevoza in porabe energije. Trajnostni turizem si prizadeva za okolju prijazne možnosti prevoza, energijsko učinkovite nastanitve in programe za kompenzacijo ogljičnega odtisa.

Na drugi strani izzivov pa imamo seveda tudi motive, na podlagi katerih je trajnostni turizem prevzel pomembno vlogo v svetu turizma.

TRAJNOSTNI TURIZEM

Trajnostni turizem, znan tudi kot odgovoren turizem ali ekoturizem, se je razvil kot ključen odgovor na okoljske in družbeno-kulturne izzive, ki jih postavlja tradicionalni množični turizem. V dobi, zaznamovani z naraščajočim zavedanjem o podnebnih spremembah, ohranjanju kulturne dediščine in potrebi po odgovornem upravljanju virov, si trajnostni turizem prizadeva za harmonično ravnovesje med gospodarskim razvojem, okoljskim varstvom in blagostanjem lokalnih skupnosti (Gošek, 2021, str. 6).

Trajnostni turizem temelji na nekaj ključnih načelih (Gošek, 2021, str. 7-8):

- **ohranjanje okolja**

Trajnostni turizem daje prednost zaščiti in ohranjanju naravnih virov, ekosistemov in biotske raznovrstnosti. Cilj je zmanjšati negativne vplive na krhka okolja, zmanjšati odpadke in spodbujati odgovorno potrošnjo.

- **spoštovanje kulture**

To načelo poudarja pomembnost spoštovanja in praznovanja kulturne dediščine, tradicij in vrednot lokalnih skupnosti. Trajnostni turizem spodbuja turiste k vključevanju v pomembne kulturne izmenjave ter podpiranju lokalnih obrtnikov in praks.

- **vključenost skupnosti**

Vključevanje in koristi za lokalne skupnosti sta ključna dejavnika za trajnostni turizem. Cilj je izboljšati socio-ekonomsko blaginjo prebivalcev z ustvarjanjem možnosti za zaposlovanje, podporo lokalnim podjetjem in vključevanjem skupnosti v procese odločanja.

- **gospodarska vzdržnost**

Trajnostni turizem si prizadeva za pozitivne ekonomske rezultate vseh deležnikov, vključno z lokalnimi podjetji in vlado. Spodbuja poštene plače, enakomerno porazdelitev prihodkov, povezanih s turizmom, in investicije v lokalno infrastrukturo.

Seveda pa bolj kot se turizem razvija v smer trajnosti, več izzivov in vprašanj se pojavlja. V nadaljevanju tako predstavimo nekatere izzive, ki se pojavljajo ob samem razvoju trajnostnega turizma.

Motivi za trajnostni turizem

Trajnostni turizem je prevzel pomembno vlogo v svetu potovanj, saj potnike spodbuja k odgovornemu in premišljenemu raziskovanju destinacij. Mnoge osebe se odločajo za trajnostni turizem iz različnih motivov, ki odražajo zavedanje o vplivu turizma na okolje, kulturo in družbo ter željo po prispevanju k pozitivnim spremembam. Nekateri glavni motivi vključujejo (Garay in sod., 2014, str. 8):

- **ohranjanje okolja in narave**

Mnogi potniki se odločijo za trajnostni turizem, da bi pomagali ohranjati naravno lepoto destinacij. Zavedajo se, da turistične dejavnosti lahko povzročijo onesnaženje, degradacijo naravnih habitatov in izgubo biotske raznovrstnosti. Trajnostni turisti si prizadevajo zmanjšati svoj vpliv na okolje, podpirati naravovarstvene projekte in se vključevati v prostovoljno delo za ohranjanje narave.

- **kulturna občutljivost in spoštovanje**

Številni potniki cenijo kulturno raznolikost destinacij, ki jih obiščejo. Trajnostni turizem spodbuja kulturno občutljivost in spoštovanje lokalnih običajev, tradicij ter načina življenja. Potniki si prizadevajo za pristne kulturne izkušnje, s čimer se izogibajo površnemu turističnemu izkoriščanju.

- **podpora lokalnim skupnostim**

Trajnostni turizem se osredotoča na koristi za lokalne prebivalce. Potniki želijo podpirati lokalno gospodarstvo, ustvarjati delovna mesta in prispevati k razvoju skupnosti. Z izbiro lokalnih izdelkov, storitev in namestitev pomagajo ohranjati avtentično identiteto destinacij.

- **doživetje globljih povezav**

Potniki, ki se odločijo za trajnostni turizem, pogosto iščejo globlje povezave z destinacijo in njenimi prebivalci. Skozi neposreden stik s lokalno kulturo, običaji in ljudmi želijo pridobiti edinstvene vpoglede in doživetja.

- **prispevek k trajnostnemu razvoju**

Trajnostni turizem je sredstvo za pozitiven prispevek k trajnostnemu razvoju sveta. Potniki, ki izberejo trajnostne prakse, prispevajo k zmanjšanju ogljičnega odtisa, spodbujajo družbeno-ekonomsko stabilnost in pomagajo ohranjati destinacije za prihodnje generacije.

- **osebno izobraževanje in rast**

Trajnostni turizem omogoča potnikom priložnost za osebno rast in izobraževanje. S spoznavanjem različnih načinov življenja, kultur in okolij lahko razširijo svoje obzorje in pridobijo nove perspektive.

- **vzpostavljanje pozitivnih povezav z destinacijami**

Potniki, ki izberejo trajnostni turizem, pogosto želijo pustiti pozitiven vtis na destinacijah, ki jih obišejo. Njihova želja je, da njihova potovanja ne puščajo negativnih sledi, temveč prispevajo k trajnostnemu razvoju in dobremu počutju lokalnih skupnosti.

Trajnostni turizem tako obiskovalcem turističnih destinacij omogoči potovanje, ki presega zgolj turistično izkušnjo, ter ponuja priložnost za ustvarjanje boljše prihodnosti za vse. Temu pa sledi tudi turistični sektor v Sloveniji.

PONUDBA TRAJNOSTNEGA TURIZMA V SLOVENIJI

Trajnostni turizem je temeljna usmeritev slovenskega turizma. Načela trajnosti se nanašajo na okoljske, gospodarske in socialno-kulturne vidike razvoja turizma. Za zagotovitev dolgoročnega trajnostnega razvoja si prizadevamo vzpostaviti ustrezno ravnotežje med vplivi turizma na okolje, zaposlenimi v turizmu, lokalnimi skupnostmi in turističnimi ponudniki (<https://www.gov.si teme/trajnostni-turizem>).

Slovenija se že nekaj let pod okriljem Slovenske turistične organizacije uveljavlja kot zelena, aktivna, zdrava destinacija. Gre za slogan, ki odraža trajnostno usmerjenost slovenskega turizma. Pod krovno znamko Slovenia Green smo v slovenskem turizmu vzpostavili zeleno shemo, ki spodbuja trajnostno delovanje, združuje trajnostna prizadevanja in promovira zelene zgodbe slovenskega turizma. To je državni program, certifikacijska shema in hkrati znak za turistične kraje ter ponudnike namestitev. Znak promovira zeleno delovanje turističnih ponudnikov in krajev, pri čemer država sofinancira njihovo uvedbo na podlagi javnih razpisov. Na ta način želi država spodbuditi pravne in fizične osebe, društva in druge subjekte javnega in zasebnega prava, ki delujejo na področju turizma, k uvajanju okoljskega oziroma ekološkega upravljanja in okoljskih oziroma ekoloških standardov v turističnih nastanitvenih objektih ter spodbuditi pridobitev mednarodno uveljavljenega okoljskega znaka (<https://www.gov.si teme/trajnostni-turizem>).

Zelena shema slovenskega turizma (ZSST) je nacionalni program in certifikacijska shema, ki pod krovno znamko SLOVENIA GREEN (<https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/zelena-shema-slovenskega-turizma>):

- združuje vsa prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji,
- destinacijam in ponudnikom ponuja konkretna orodja za oceno in izboljšanje trajnostnega delovanja,
- skozi znamko Slovenia Green to zeleno delovanje tudi promovira.

Za pridobitev znaka Slovenia Green Destination (Bronze/Silver/Gold/Platinum) morajo destinacije izpolnjevati kriterije Green Destinations Standard, medtem ko morajo ponudniki za pridobitev znaka Slovenia Green Accommodation/Park/Travel Agency/Attraction/Cuisine/Beach najprej pridobiti enega izmed mednarodno prepoznanih in s strani sheme verificiranih trajnostnih znakov (<https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/zelena-shema-slovenskega-turizma>).

Kakor vidimo na shemi 1, je v Sloveniji že kar nekaj turističnih destinacij, ki so prejele znak Slovenia Green. Tako turisti lahko izbirajo med 59 turističnimi destinacijami, 144 nastanitvami, 4 naravnimi parki, 8 turističnimi agencijami, 12 turističnimi znamenitostmi, 61 restavracijami ter 2 plažama, kjer lahko svoj oddih doživijo v duhu trajnosti in s svojim obiskom prispevajo k ohranjanju okolja.

Shema 1: Slovenia Green ponudniki

Vir: <https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/zelena-shema-slovenskega-turizma>.

Slovenija ima z namenom razvoja turizma pripravljeno tudi strategijo do leta 2028, ki vključuje različne politike za razvoj turizma v Sloveniji. V naslednjih podpoglavjih se tako osredotočimo na politike, ki so povezane s trajnostnim turizmom.

Strategija za razvoj trajnostnega turizma v Sloveniji

V tabeli 1 lahko vidimo politiko razvoja trajnostnega turizma v Sloveniji do leta 2028. Politika razvoja trajnostnega turizma v Sloveniji temelji na Podpolitiki 1, in sicer na Zeleni shemi slovenskega turizma, ki predstavlja orodje za razvoj le-te. Ob tem pa je pomembno poudariti, da so v planu naslednje aktivnosti:

- preveritev koncepta zelene sheme,
- digitalizacija,
- upravljanje na nacionalni ravni ter

- sistematizacija in financiranje delovnih mest zelenih koordinatorjev v destinacijah in podjetjih.

Druga podpolitika zajema načrt dviga trajnostnega poslovanja za znižanje ogljičnega odtisa, ob tem je prvi planirani ukrep nadgradnja in dosledno uresničevanje Roadmapa Slovenia Green. Nadaljnji ukrepi pa so vzpostavitev sistema za merjenje ogljičnega odtisa v turizmu, vzpostavitev prilagajanja turizma na podnebne spremembe, oblikovanje aplikativnih orodij, razvoj lokalnih in okolijskih iniciativ ter povečanje zelenih poslovnih modelov v gospodarstvu.

Tretja podpolitika pa temelji na razvoju trajnostnega turizma v varovanih in zavarovanih območjih.

Tabela 1: Politika razvoja trajnostnega turizma v Sloveniji

Podpolitika 1	Podpolitika 2	Podpolitika 3
Preveritev koncepta Zelene sheme slovenskega turizma	Nadgradnja in dosledno uresničevanje Roadmapa Slovenia Green	Razvoj trajnostnega upravljanja turizma v varovanih in zavarovanih območjih
Digitalizacija in poenostavitev vstopa in uporabe ZSST	Vzpostavitev nacionalnega sistema za merjenje, zmanjšanje in izravnavo ogljičnega odtisa v turizmu	
Upravljanje in razvoj ZSST na nacionalni ravni	Vzpostavitev nacionalnega modela prilagajanja turizma na podnebne spremembe	
Sistemizacija in financiranje delovnih mest zelenih kordinatorjev v destinacijah in podjetjih	Oblikovanje modela razvoja aplikativnih orodij na podlagi rezultatov raziskovalnih projektov v turizmu	
	Vzpostavitev modela razvoja lokalnih družbenih in okolijskih iniciativ	
	Povečanje penetracije zelenih poslovnih modelov v gospodarstvu	

Vir: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGTS/Dokumenti/DTUR/Nova-strategija-2022-2028/Strategija-slovenskega-turizma.pdf>.

Ob promociji in razvoju trajnostnega turizma pa je pomembno poudariti tudi trajnostno mobilnost, ki turistom omogoča trajnostni transport do same destinacije.

Razvoj trajnostne mobilnosti v Sloveniji

Politika razvoja trajnostne mobilnosti do leta 2028 obsega tri podpolitike, in sicer (<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGTS/Dokumenti/DTUR/Nova-strategija-2022-2028/Strategija-slovenskega-turizma.pdf>):

- Podpolitika 1: podpora zeleni in nizkoemisijski dostopnosti Slovenije zajema:
 - o spodbujanje za krepitev letalske povezljivosti Slovenije s trgi z višjo dodano vrednostjo,
 - o spodbude za mednarodno **železniško** in avtobusno povezljivost Slovenije z bližnjimi ključnimi trgi,
 - o razvoj kolesarskih in pohodniških struktur ter
 - o maksimiranje pozitivnih učinkov od »pit stop« turistov;

- Podpolitika 2: ustvarjanje brezgljične mobilnosti zajema:
 - o sofinanciranje prometnih strategij v vodilnih turističnih destinacijah in mobilnostnih načrtov turističnih podjetij,
 - o spodbujanje sistema za dostop do turistično najbolj obremenjenih točk,
 - o vzpostavljanje novih oblik mobilnosti v turističnih destinacijah,
 - o pospeševanje e-mobilnosti ter
 - o uvajanje turističnih destinacij brez avtomobilov;
- Podpolitika 3: integrirani javni potniški promet (JPP) zajema:
 - o razvoj javnega potniškega prometa za potrebe turizma,
 - o vključitev turističnih linij v sistem javnega potniškega prometa ter
 - o spodbujanje hitrih povezav med javnim potniškim prometom in letališči.

V nadaljevanju prispevka se osredotočimo na osrednjo temo, ki je uporaba tehnologije za razvoj trajnostnega turizma. Predstavimo nekaj ključnih konceptov, s katerimi je s pomočjo IKT prišlo do razvoja trajnostnega turizma.

RAZMERJE MED TURIZMOM, TEHNOLOGIJO IN TRAJNOSTNIM RAZVOJEM

Razvoj IKT lahko tesno povežemo z razvojem trajnostnega turizma. Razvoj IKT je omogočil: računalniške rezervacijske sisteme, globalne distribucijske sisteme, spletne strani turističnih podjetij, večjo hitrost in enostavnost rezervacij ter cenovno konkurenco. V teh fazah je IKT postala očiten del vsakdanjega življenja mnogih potrošnikov. Tako danes lahko uporabljamo družbene medije in inovacije, kot je Airbnb. Sistemi IKT pa se pogosto uporabljajo v turizmu za podporo pomembnim dejavnostim, kot so nastanitve, prevoz in komunikacija, ki koristi tako dobaviteljem kot turistom. Na njihovo sprejetje je vplivala sprememba konkurenčnega obsega. Inovacije IKT se tako pogosto razumejo kot družbeno bogate, saj podpirajo razvoj trajnostnega turizma in prispevajo k boljši izkušnji potrošnikov (<https://www.tourismmarketingandmanagement.com/2022/09/25/how-technology-can-contribute-to-more-sustainable-future-of-tourism/>).

Pametne turistične destinacije

Pametne turistične destinacije so nov koncept, o katerem trenutno ni osnovnega soglasja. Inovativna turistična destinacija, zgrajena na infrastrukturi najsodobnejše tehnologije, ki zagotavlja trajnostni razvoj turističnega območja, dostopna vsakomur, obiskovalcem pa omogoča interakcijo in vključevanje v okolico, povečuje kakovost izkušnje na destinaciji, hkrati pa izboljša kakovost življenja njenih prebivalcev. V bistvu pametne turistične destinacije predstavljajo prilagoditev koncepta pametnih mest (ang. Smart Cities) turizmu. Pametna mesta razumemo kot urbane prostore, v katerih imajo informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) temeljno vlogo pri oblikovanju inovativnih mestnih prostorov, z namenom olajšanja in izboljšanja življenj prebivalcev (Perles Ribes in Ivars Baidal, 2018, str. 155–157).

Pametne turistične destinacije se razlikujejo od pametnih mest zaradi zabrisanih geografskih meja, usmerjena so bolj k turistom kot k prebivalcem, imajo skupen sistem upravljanja prek mešanih javno-zasebnih teles, v katerih so zastopane vse zainteresirane strani.

Velik poudarek pa je na konkurenčnosti in izboljšanju izkušnje obiskovalcev. Natančneje, ključni element pametnih turističnih destinacij je medsebojna povezava med različnimi agenti destinacije prek centralne platforme ali pametnega sedeža, ki sprejema vnose različnih virov in podatke pretvarja v informacije in storitve, tako da lahko institucije upravljajo destinacijo učinkoviteje, podjetja pa lahko ponudijo storitve z dodano vrednostjo, ki se pretvorijo v bolj zadovoljliva doživetja za turiste. Sistem upravljanja pametnih turističnih destinacij temelji na štirih stebrih: inovativnost, tehnologija, univerzalna dostopnost in trajnost, ki je eden od glavnih ciljev pametne turistične destinacije in vključuje ekonomsko dimenzijo, povezano s konkurenčnostjo, socialno komponento, povezano s kakovostjo življenja prebivalcev in okoljsko razsežnostjo, povezano z učinkovitim upravljanjem naravnih virov (Perles Ribes in Ivars Baidal, 2018, str. 155–157).

Čeprav ima tehnologija vidno vlogo pri pametnih turističnih destinacijah, obstoj pametnih turističnih destinacij ne pomeni delati isto, ampak s tehnologijo. Namesto tega vključuje vključevanje novih načinov upravljanja destinacije in krepitev javno-zasebnega sodelovanja. Tehnologija ni pomembna sama po sebi, temveč zaradi potencialnih interakcij, ki jih lahko prinese njena uporaba na področju turizma. Poleg tega pametne turistične destinacije kot splošnejši koncept pametnega ozemlja povezujejo trajnostni razvoj s konkurenčnostjo. Brez trajnosti destinacije ni mogoče predstavljati kot pametne.

Pametne aplikacije in trajnostni turizem

Mobilne aplikacije in spletne strani imajo svoje prednosti in slabosti, izpostavili pa bomo nekaj prednosti, ki jih na področju trajnostnega turizma prinašajo mobilne aplikacije. Tako mobilne aplikacije omogočajo boljšo personalizacijo, saj uporabniki na začetku določijo svoje preference. Prav tako tudi aplikacije same zbirajo podatke o uporabniku in tako prilagajajo vsebino glede na uporabnika. Aplikacije omogočajo obiskovalcem boljši vpogled v lokalno kulturo, zgodovino in okolje ter spodbujajo odgovorno ravnanje. Hkrati nudijo tudi različne funkcije, kot so fotoaparati, imeniki, GPS, kompasi, čakalne dobe posameznih atrakcij ... Vse te podatke bi uporabniki drugače morali iskati po spletnih straneh, ker pa so podatki dostopni v aplikaciji, uporabnik do informacij dostopa lažje in hitreje (Eržen, 2020, str. 20).

Ker pa se z napredkom tehnologije pojavljajo tudi vprašanja glede varnosti podatkov, ki so eden izmed večjih izzivov trajnostnega turizma, v nadaljevanju predstavimo izzive, ki se pojavljajo s tehnološkim napredkom v turizmu.

Izzivi, povezani s tehnološkim napredkom v trajnostnem turizmu

Obstoječi okvir EU za razvoj ekonomskih, socialnih in okoljskih politik temelji na partnerstvu za rast in delovna mesta ter na strategiji za trajnostni razvoj ter zagotavlja ustrezno podlago za doseganje ciljev tega programa: zagotavljanje gospodarske blaginje, socialne enakosti in kohezije ter varovanja okolja in kulture. Evropski akterji v turizmu morajo te cilje upoštevati pri oblikovanju svojih politik in dejavnosti, ki vplivajo na prihod tujih turistov, ter tudi pri spodbujanju turizma kot instrumenta za trajnostni razvoj držav gostiteljic. Pri uresničevanju teh ciljev bo treba obravnavati vrsto s turizmom povezanih izzivov. Ti večinoma vključujejo (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=C ELEX:52007DC0621&from=HR>):

- trajnostno ohranjanje in gospodarjenje z naravnimi in kulturnimi viri,

- zmanjševanje uporabe virov in onesnaževanja v turističnih destinacijah, vključno z nastankom odpadkov,
- oblikovanje sprememb zaradi dobrega počutja skupnosti,
- zmanjševanje odvisnosti od sezonskega povpraševanja,
- izguba avtentičnosti doživetij,
- obravnavanje s turizmom povezanega vpliva prometa na okolje,
- dostopnost turistične izkušnje vsem brez diskriminacije,
- varovanje zasebnosti turistov in kontroliranje preobremenjenosti z informacijami,
- izboljšanje kakovosti delovnih mest v turizmu, tudi z obravnavo vprašanja zaposlovanja državljanov iz tretjih držav, ki v zadevnih državah bivajo nezakonito, v okviru migracijske politike ter
- zagotovitev varnosti turistov in lokalnih skupnosti, kjer se izvaja turistična ponudba.

Zainteresirane strani morajo še naprej predvidevati spremembe in se jim prilagajati. Politike in ukrepe morajo upoštevati način, kako bodo okoljske spremembe, kot so podnebne spremembe in pomanjkanje vode, vplivale na povpraševanje in ponudbo ter tudi tehnološki razvoj ali druga pomembna politična, ekonomska in družbena vprašanja. Zato se bo vrsta izzivov v sodelovanju z vsemi zainteresiranimi stranmi redno posodabljala (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0621&from=HR>).

ZAKLJUČEK

Turizem je kompleksna in raznolika dejavnost, ki ima pomemben vpliv na gospodarstvo, kulturo in družbo. S pravilnim upravljanjem in trajnostnimi pristopi lahko turizem prispeva k pozitivnim spremembam v destinacijah in hkrati omogoča turistom edinstvena doživetja ter vpogled v raznolike svetovne kulture.

Prispevek obravnava uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) za trajnostni razvoj turizma. Razvija predlog, da je uporaba takšnih tehnologij lahko praktičen pristop, ki ga lahko destinacije uporabijo za ublažitev nekaterih negativnih vplivov turizma.

Ugotavljamo, da so orodja IKT inovativna za upravljanje in distribucijo informacij v trajnostnem turizmu. Posledično z uporabo IKT dosežemo boljše razumevanje turističnega proizvoda, spremljanje, merjenje, ocenjevanje, napovedovanje trendov, boljše razumevanje razvoja partnerstev ter vključevanje in podpiranje odnosov z deležniki. IKT v turizmu tako zagotavlja nove načine pristopa k trženju, spremljanju energije, ravnanju z odpadki in komunikaciji za obisk destinacije.

V prispevku smo tako prikazali pomembnost IKT pri razvoju trajnostnega turizma, ob tem pa bi radi poudarili, da le napredna tehnologija za razvoj trajnostnega turizma ni dovolj. Pomembno je, da se vsi posamezniki zavedamo, da lahko z izbiro trajnostne turistične destinacije prispevamo k boljšemu jutri in k ohranjanju našega planeta. Naš predlog za nadaljnje delo je tako izvedba analize o ozaveščenosti turistov o trajnostnem turizmu. Hkrati pa menimo, da bi izobraževalne ustanove morale začeti poudarjati pomembnost trajnosti že od otroških let naprej, saj lahko le tako posamezniki odrastejo skupaj z miselnostjo trajnosti.

LITERATURA IN VIRI

1. Eržen, G. (2020). Mobilne aplikacije kot promotor trajnostne mobilnosti. Maribor: Fakulteta za organizacijske vede.
2. Garay, L. in sod. (2014). Sustainability motivations and practices in small tourism enterprises in European protected areas. Elsevier: Amsterdam.
3. Gošek, A. (2021). Trajnostni razvoj turizma na območju Himalaje – Manaslu. Maribor: Fakulteta za turizem.
4. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0621&from=HR> [Citirano 08. 9. 2023 ob 23.37 uri].
5. <https://journals.univ-danubius.ro/index.php/oeconomica/article/viewFile/60/56> [Citirano 31. 8. 2023 ob 17.30 uri].
6. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGTS/Dokumenti/DTUR/Nova-strategija-2022-2028/Strategija-slovenskega-turizma.pdf> [Citirano 31. 8. 2023 ob 22.05 uri].
7. <https://www.gov.si teme/trajnostni-turizem> [Citirano 1. 9. 2023 ob 16.28 uri].
8. <https://www.linkedin.com/pulse/sustainable-tourism-challenges-how-overcome-them-dolma-eco-tourism/> [Citirano 2. 9. 2023 ob 07.45 uri].
9. <https://www.slovenia.info/sl/poslovne-strani/zelena-shema-slovenskega-turizma> [Citirano 1. 9. 2023 ob 21.54 uri].
10. <https://www.tourismmarketingandmanagement.com/2022/09/25/how-technology-can-contribute-to-more-sustainable-future-of-tourism/> [Citirano 5. 9. 2023 ob 17.22 uri].
11. Kordež, K. (2022). Vpliv turizma na naravno okolje v Bohinju. Maribor: Fakulteta za organizacijske vede.
12. Perles Ribes, J. F. in Ivars Baidal, J. (2018). Smart sustainability: a new perspective in the sustainable tourism debate. Španija: Asociación Española de Ciencia Regional.
13. Rameša, M. (2013). E-turizem kot strategija razvoja turistične destinacije Koper. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.